

O'YIN TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOLALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH

Izzatullayeva Nargiza Toirdjonovna.

Kattaqo'rg'on shahar 15-MTT tarbiyachisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishda o'yin texnologiyalarining pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. O'yin faoliyati orqali bolalarning og'zaki muloqot, tinglash, nutqiy tashabbus, ijtimoiy moslashuv va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari o'yin texnologiyalari bolalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning samarali va tabiiy pedagogik vositasi ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: o'yin texnologiyalari, kommunikativ kompetensiya, maktabgacha ta'lim, nutqiy muloqot, ijtimoiy rivojlanish, pedagogik texnologiyalar.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida shaxsning kommunikativ kompetensiyalari ijtimoiy moslashuv, muvaffaqiyatli o'qish va kelajakdagi kasbiy faoliyat uchun muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha yosh davri bolalarda muloqot madaniyati, tinglash, fikrni ifodalash va hamkorlik qilish ko'nikmalari shakllanadigan asosiy bosqichdir.

O'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yetakchi faoliyat turi bo'lib, aynan o'yin jarayonida bola tengdoshlar va kattalar bilan tabiiy muloqotga kirishadi, ijtimoiy rollarni o'zlashtiradi va nutqiy faolligini namoyon etadi. Shu sababli, o'yin texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tizimli joriy etish bolalarda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishning eng samarali yo'llaridan biri hisoblanadi.

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi va uning tarkibiy qismlari

Kommunikativ kompetensiya — bu shaxsning turli ijtimoiy vaziyatlarda samarali muloqot qilish, o'z fikrini tushunarli ifodalash, suhbatdoshni tinglash va

muloqot me'yorlariga rioya qilish qobiliyatidir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- og'zaki nutqni tushunarli ifodalash;
- tinglash va tushunish ko'nikmalari;
- savol berish va javob qaytarish;
- nutqiy tashabbus va faollik;
- hamkorlik va jamoada muloqot qilish;
- emotsional-ijtimoiy moslashuv.

Ushbu komponentlarning shakllanishi bolaning keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qishi va jamiyatga moslashuvi uchun muhim poydevor yaratadi.

O'yin texnologiyalarining pedagogik mohiyati

O'yin texnologiyalari — bu ta'lim jarayonini o'yin faoliyati asosida tashkil etishga qaratilgan pedagogik usullar, shakllar va vositalar majmuidir. Ular quyidagi asosiy turlarga bo'linadi:

- rolli o'yinlar;
- didaktik o'yinlar;
- harakatli o'yinlar;
- syujetli-rolli o'yinlar;
- kommunikativ o'yinlar;
- muammoli-vaziyatli o'yinlar.

O'yin texnologiyalarining asosiy xususiyati shundaki, ular bolani majburiy o'rganish emas, balki qiziqarli faoliyat orqali ta'lim jarayoniga jalb etadi. Bu esa muloqot jarayonini tabiiy va samarali tashkil etish imkonini beradi.

O'yin texnologiyalari orqali kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari

1. Rolli o'yinlar orqali muloqot madaniyatini rivojlantirish

Rolli o'yinlar (masalan, "Do'kon", "Shifokor", "Oila", "Bog'cha") bolalarni turli ijtimoiy rollarda muloqot qilishga o'rgatadi. Bu jarayonda bola:

- suhbatni boshlash va davom ettirish;

- muomala odoblariga rioya qilish;
- ijtimoiy vaziyatga mos nutqiy shakllarni qo'llash ko'nikmalarini egallaydi.

2. Didaktik o'yinlar orqali nutqiy faollikni oshirish

Didaktik o'yinlar bolalarning savol-javob, tushuntirish, ta'riflash va taqqoslash orqali nutqiy faolligini oshiradi. Bu o'yinlar bolalarni faol fikrlash va o'z fikrini og'zaki ifodalashga undaydi.

3. Jamoaviy o'yinlar orqali hamkorlik va tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish

Jamoaviy o'yinlar bolalarda:

- navbat kutish;
- boshqalarni tinglash;
- kelishuvga erishish;
- jamoa manfaatini hisobga olish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Bu esa kommunikativ kompetensiyaning ijtimoiy jihatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

O'yin texnologiyalarining psixologik va ijtimoiy ta'siri

O'yin texnologiyalari bolalarda ijobiy emotsional fon yaratadi, o'ziga ishonchni oshiradi va muloqotga bo'lgan ichki ehtiyojni kuchaytiradi. O'yin jarayonida muvaffaqiyatga erishish bolada ijobiy o'z-o'zini baholashni shakllantiradi, bu esa nutqiy tashabbuskorlikni kuchaytiradi.

Shuningdek, o'yinlar bolalarda empatiya, o'zaro hurmat va ijtimoiy qoidalarga rioya qilish kabi muhim ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi.

Pedagogik afzalliklar

O'yin texnologiyalari asosida kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish quyidagi afzalliklarga ega:

- muloqotni tabiiy muhitda tashkil etish;
- bolalarda nutqiy faollikni oshirish;
- individual va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish;

- emotsional qulay muhit yaratish;
- ijtimoiy moslashuvni yengillashtirish.

Cheklovlar va metodik tavsiyalar

O'yin texnologiyalaridan foydalanishda quyidagi metodik talablarga amal qilish zarur:

- o'yinlarni ta'limiy maqsadga yo'naltirish;
- barcha bolalarni faol ishtirok etishini ta'minlash;
- passiv bolalarni qo'llab-quvvatlash;
- o'yin jarayonini pedagogik jihatdan boshqarish;
- o'yin va ta'limiy vazifalar o'rtasida muvozanatni saqlash.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'yin texnologiyalari maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishning eng samarali va tabiiy pedagogik vositalaridan biri hisoblanadi. O'yin faoliyati orqali bolalar muloqot madaniyatini, tinglash, fikrni ifodalash, hamkorlik va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini muvaffaqiyatli o'zlashtiradilar.

O'yin texnologiyalarini maktabgacha ta'lim jarayoniga tizimli va metodik asosda joriy etish bolalarning kommunikativ rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.